

Fig. 1. Sydvestfacaden mod Blågård's Plads. Foto Arnold Mikkelsen 2018. – South-west facade towards Blågård's Plads.

BLÅGÅRDS KIRKE

KØBENHAVN BY

Blågård's Kirke blev indviet 1905 i en midlertidig kirkebygning opført efter tegninger af Martin Nyrop. Den blev 1925 afløst af en grundmuret kirkebygning, opført af A. Clemmensen og Johan Nielsen. 2012 besluttede menighedsrådet selv at tage kirken ud af brug og tilbagelevere den til Københavns Kirkefond. Dette blev stadfæstet ved kgl. resolution af 9. sept. 2013 med virkning fra 1. jan. 2014. Kirkebygningen blev 1. apr. 2015 solgt til andelsforeningen 'KoncertKirken Blågård's Plads'.

Kirkens grundlæggelse og historie. Endnu før byggerestriktionerne 1852 blev ophævet på Nørrebro, fandtes der en forstadsbebyggelse, idet ejendommen Blågård allerede i 1820'erne var blevet udstykket i et antal mindre parceller. Blågården var en ældre lystejeendom fra slutningen af 1600-årene med en stor barokhave, hvoraf der endnu i 1890'erne var rester omkring den nuværende Slotsgade. I 1890'erne var området dog forandret til ukendelighed. Det var et af Københavns tættest befolkede kvarterer med en uheldig blanding af

industri og beboelse med Anker Heegaards jernstøberi mellem Todeskade og Blågårdsgade som den største enkeltvirksomhed.

Kirke ligt hørte Indre Nørrebro fra 1861 til det store Sankt Johannes Sogn, hvorfra dog den sydlige del 1890 var udskilt til Hellig Kors Sogn, men det var indlysende, at området måtte have endnu en kirke. 1898 forhandlede Kirkefondet derfor om køb af ejendommene Blågårdsgade 34-38 med henblik på opførelsen af en kirkebygning inde i karréen, men planerne strandede på vanskelighederne ved at sælge dele af grunden videre. I stedet blev Kirkefondet opmærksom på en attraktiv grund på et areal af Anker Heegaards Fabrikker, som Københavns Kommune havde erhvervet 1897 for her at anlægge en plads. Arkitekt Martin Nyrop udfærdigede en skitse til den fremtidige udnyttelse af

arealet, der var afgrænset af gader på de tre sider, men mod nord af bebyggelse langs hhv. Todeskade og Blågårdsgade. Her ønskede Nyrop at dække den eksisterende bebyggelse ved opførelsen af to nye ejendomme med facade ud til den kommende plads og adskilt af en blind gade i midten, der førte til karréens indre. Det var arealet for enden af denne blinde gade, Kirkefondet havde fået interesse for. Først 1901 lykkedes det kommunen at få solgt de to grundarealer ud til pladsen, og her opførte malermester Chr. Jørgensen-Vikke 1902 to herskabelige beboelsesejendomme ved arkitekt Langeland-Mathiesen. Kirkefondet fik ham endvidere til at tegne et projekt til en kirkebygning for enden af den blinde gade (fig. 3-4), og 1902 købte Kirkefondet grunden af kommunen. Langeland-Mathiesens kirkebygning var der dog ingen mulighed for at opføre,

Fig. 2. Kirken og dens omgivelser 1938. 1:4000. Københavns Kommune. – *The church and its surroundings, 1938.*

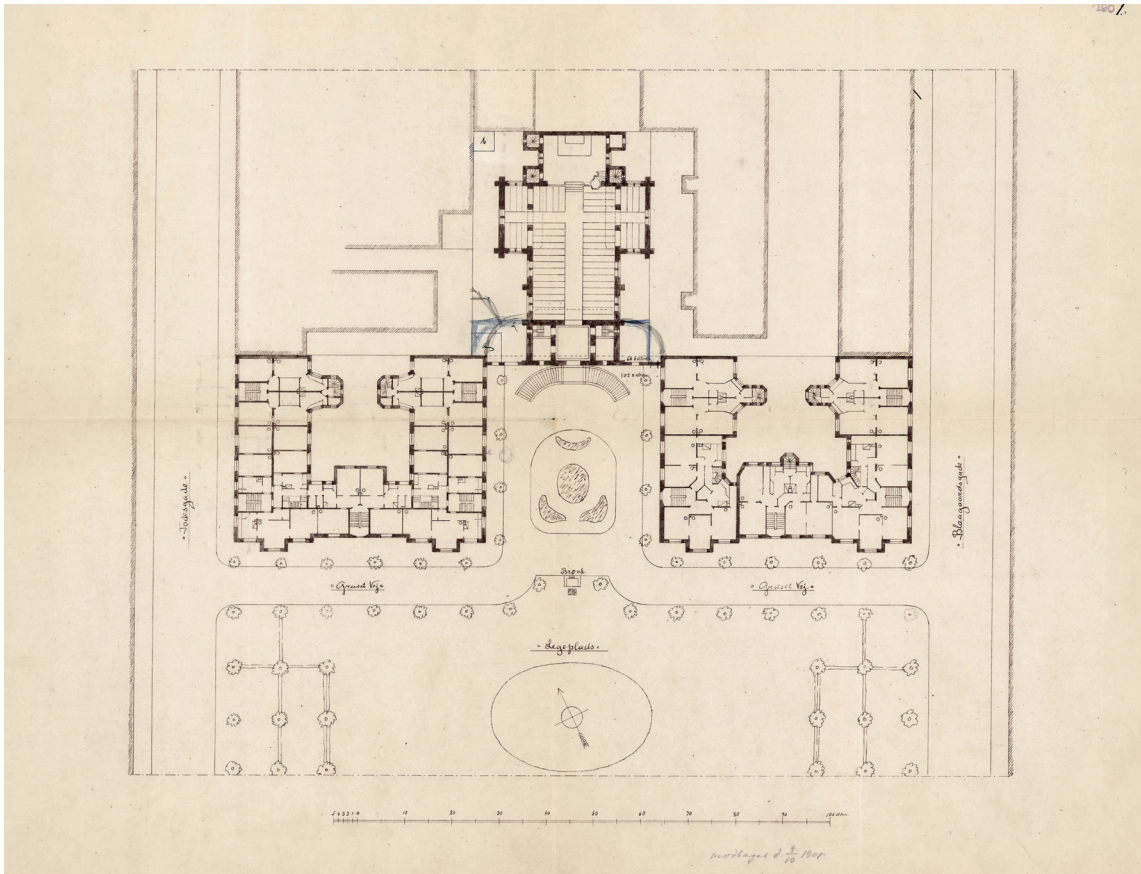

Fig. 3. Et tidligt projekt til Blågårdskirken udarbejdet af arkitekt Aage Langeland-Mathiesen omkring 1901. 1:1000. Han tænkte sig bygningen placeret som den endelige, med hovedindgangen ud imod en lille plads dannet mellem to etageejendomme, men tegnede den som en korskirke med et højt midtertårn (jf. fig. 4a-b). Rigsarkivet. – *An early proposal for Blågård's Church was produced by the architect Aage Langeland-Mathiesen around 1901. He suggested that the building should be placed as it actually was in the end, with its main entrance facing out towards a small square formed between two apartment blocks, but drew it as a cruciform church with a high central tower (cf. figs. 4a-b).*

og i stedet udførte Martin Nyrop tegningerne til en lille, midlertidig kirke i cocolit, der blev indviet 27. aug. 1905 efter kgl. resolution af 8. aug. 1905, hvorved også sognet blev udskilt. I forbindelse med den kraftige sanering af Indre Nørrebro i 1980'erne mistede sognet en stor del af sit befolkningsgrundlag, og kirken hørte tidligt til blandt de lukningstruede. Blågård Sogn indgik pr. 28. nov. 1999 i Blågårdens Sogn, der nu kun betjenes af Brorsons Kirke og Hellig Kors Kirke. På anbefaling af menighedsrådet blev den taget ud af brug ved kgl. anordning af 9. sept. 2013 med virkning fra 1. jan. 2014. Den var da (fra april 2013) sat til salg ved Colliers International og blev pr. 1. apr. 2015 for et uoplyst beløb overtaget af Andelsselskabet 'KoncertKirken Blågård's Kirke', der havde benyttet kirken siden 2009 side om side med den serbisk-ortodokse kirke (jf. fig. 8 og s. 129).

BYGNING

Kirken, der er indviet anden søndag i advent 1926, er opført efter tegninger af arkitekterne Andreas Clemmensen og Johan Nielsen (fig. 7a-g). Grundstensnedlæggelsen fandt sted 5. sept. 1925, 20 år efter at den første, midlertidige $\dagger$ kirke på stedet, en bygning af kunstmaterialet cocolit, blev taget i brug.

Beliggenhed. Kirken er opført ved Blågård's Plads på Nørrebro i København, i en bebyggelse af etageejendomme fra 1900-tallets første år, anlagt efter en plan af Martin Nyrop. Skønt dens størrelse er begrænset, er den bragt til at dominere pladsen ved sin placering og sin udformning. Placeringsmæs-

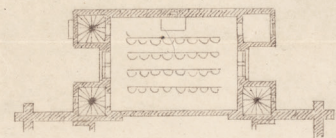
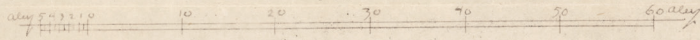

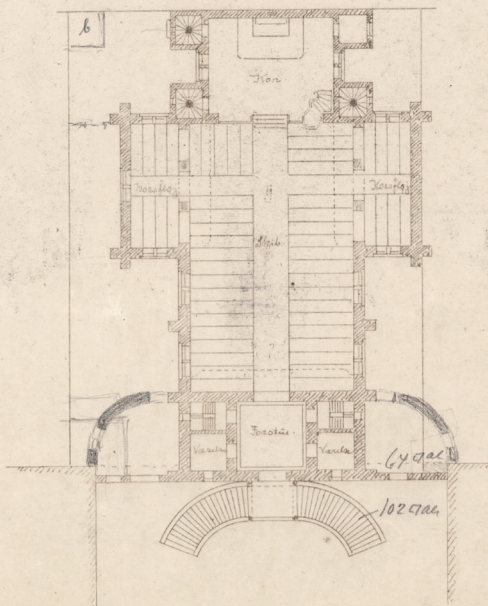
• Facade med Højkladning •

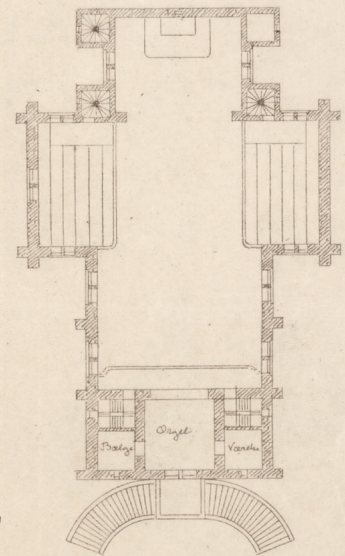
• Tårnsnit •

• Sakristi •

• Plan af Højkirken •

• Plan af Døbskirken •

Arkitekt Mathiesen,
 6 - FEB. 01
 KJØBENHAVN, K.
 Rigsgade 28 L
 Telefon 406.

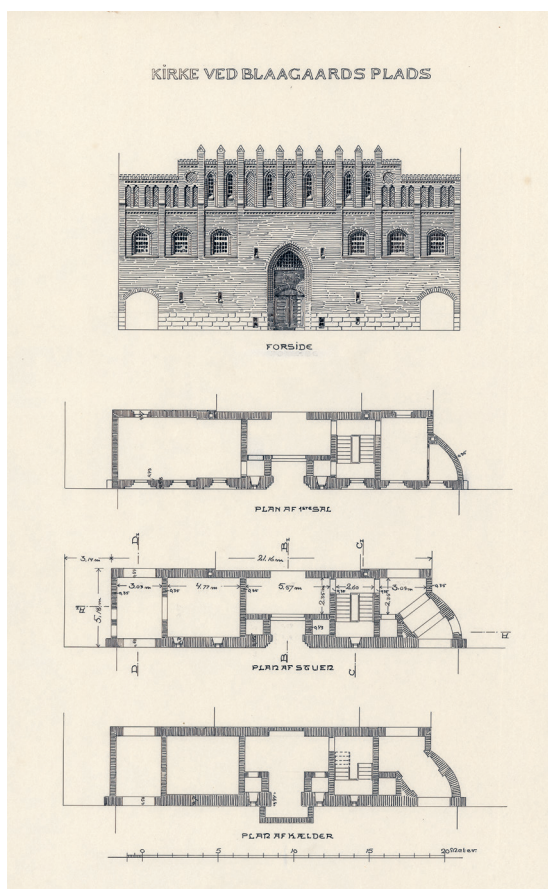

Fig. 5. Et af Andreas Clemmensens og Johan Niensens tidlige projekter til Blågårdskirken viser en facade opbygget som en fæstningsmur på en høj kridtstensokkel. 1:500. Danmarks Kunstbibliotek. — *One of Andreas Clemmensens's and Johan Nielsen's early suggestions for Blågård's Church shows a facade constructed like a fortress wall on a high chalk plinth.*

der er en meget tydelig forskel på den repræsentative hovedfacade ud imod Blågård's Plads (fig. 1) og de øvrige tre sider, der står neutralt i det store baggårdsanlæg. Indgangsfacaden er holdt i de samme røde sten som de tilstødende boligblokke, men har en helt anden form. Til denne side fremtræder bygningen som nævnt som en relativt lav mur, hvorfra der rejser sig en stor trekantgavl, aftrappet i ni trin og forsynet med dobbeltblændinger. Hovedindgangen midt på facaden er på grund af krypten hævet op til næsten første sals højde og nås via en markant dobbeltløbstrappe, opmuret i kridtsten, men med sokkel

og håndlister af granit. Rækværket er udsmykket med profilerede fyldinger, som på midtreposen var tænkt udfyldt med varierede symboler; men som fik glatte medaljoner. Tre vinduer ind til et par toiletter indbygget i trappen er udfyldt med bladværksgitre. Selve hovedindgangen markerer sig som en stor, spidsbuet, rigt profileret åbning, hvori der under et højt spejl er indsat en rundbuet dør. Indgangen flankeres af to høje, ligeledes spidsbuede niches, hvoraf den nederste tredjedel rummer et rundbuet vindue. Hele partiet er opadtil samlet af en gennemløbende sålbænk i sten, der tjener som sokkel for de fem midterste dobbeltblændinger. Sålbænkens fortsættelse til siderne antydes af et kridtstensbånd, der synes at afgrænse gavlens to yderste sæt dobbeltblændinger samt yderligere tre til hver side herfor, øverst på den lave mur. Reelt er disse blændinger forlænget som flade niches ned til murens halve højde, hvor den gennemløbende sålbænk fortsætter. Blændingerne krones af mønstermurværk; på de fem midterste således en rundstav og to rækker savskifter, ligesom der over de yderste er indsat kridtstensbånd. Kirkens øvrige sider står usmykkede, om end murværket overalt brydes af dens døre og vinduer. Materialet på indgangssiden og i indkørselsporten er røde tegl lagt i vekselkifte (kryds) over en sokkel af grå granit. Blændinger og spejl står hvidkalkede. Den øvrige kirke er bygget af gule sten, idet korgavlen er kalket gul (*murbehandling*). Alle tagflader er tækket med røde vingetagsten.

Døre og vinduer. I indgangsfacaden fører en bred, rundbuet dobbeltdør modsat portgennemkørselen ind til et vindfang med videre adgang til dels kirken, dels det smallere gårdparti. Rundbuede vinduer er lagt ind til hver side af trappen, i den midterste dobbeltblænding samt i fire af nichefelterne under sideblændingerne; alle disse vinduer er blyindfattede, ligesom de fire høje, smalle og let tilspidsede vinduer på hver af kirkens langvægge. Tilbygningernes vinduer er ligeledes rundbuede, mens kryptens er rektangulære. Indtil 1991 havde kirken ingen vinduer i korgavlen, men var udsmykket med tre blændinger. Blændingerne blev herefter åbnet og 1992-93 forsynet med glasmosaikker af Mogens Jørgensen (jf. ndf.).²

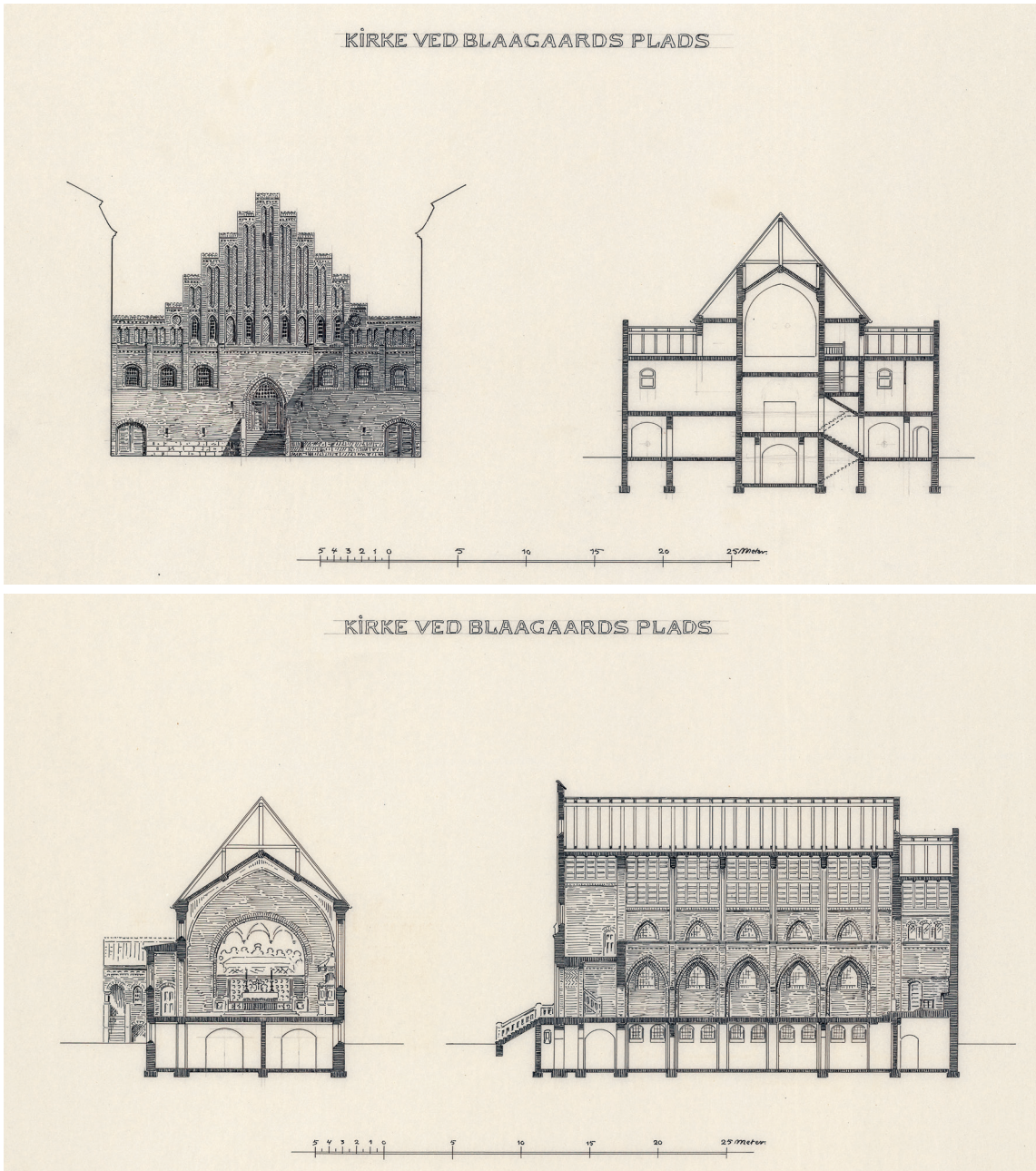

Fig. 6a-b. Et af Andreas Clemmensens og Johan Niensens tidlige projekter til Blågårdskirken viser en facade, hvor grundopbygningen er som vist fig. 5, men hvor kirken har fået sin karakteristiske trekantgavl. 1:500. Danmarks Kunstabibliotek. – One of Andreas Clemmensen's and Johan Nielsen's early suggestions for Blågård's Church shows a facade with the same basic construction as shown fig. 5, but in which the church has its characteristic triangular gable.

Indre. Det enkelt udformede kirkerum nås via et lille vindfang mellem to trapperum med forbindelse både til krypten, sideindgangene og kon-torterne i overetagen. Kor og skib er i samme ni-

veau, men koret er fremhævet ved at bræddeloftet i hele kirkens længderetning løfter sig i en tøndehvælvning i korets bredde. De flade partier markeres af tværgående bjælker, mens hvælvingen er

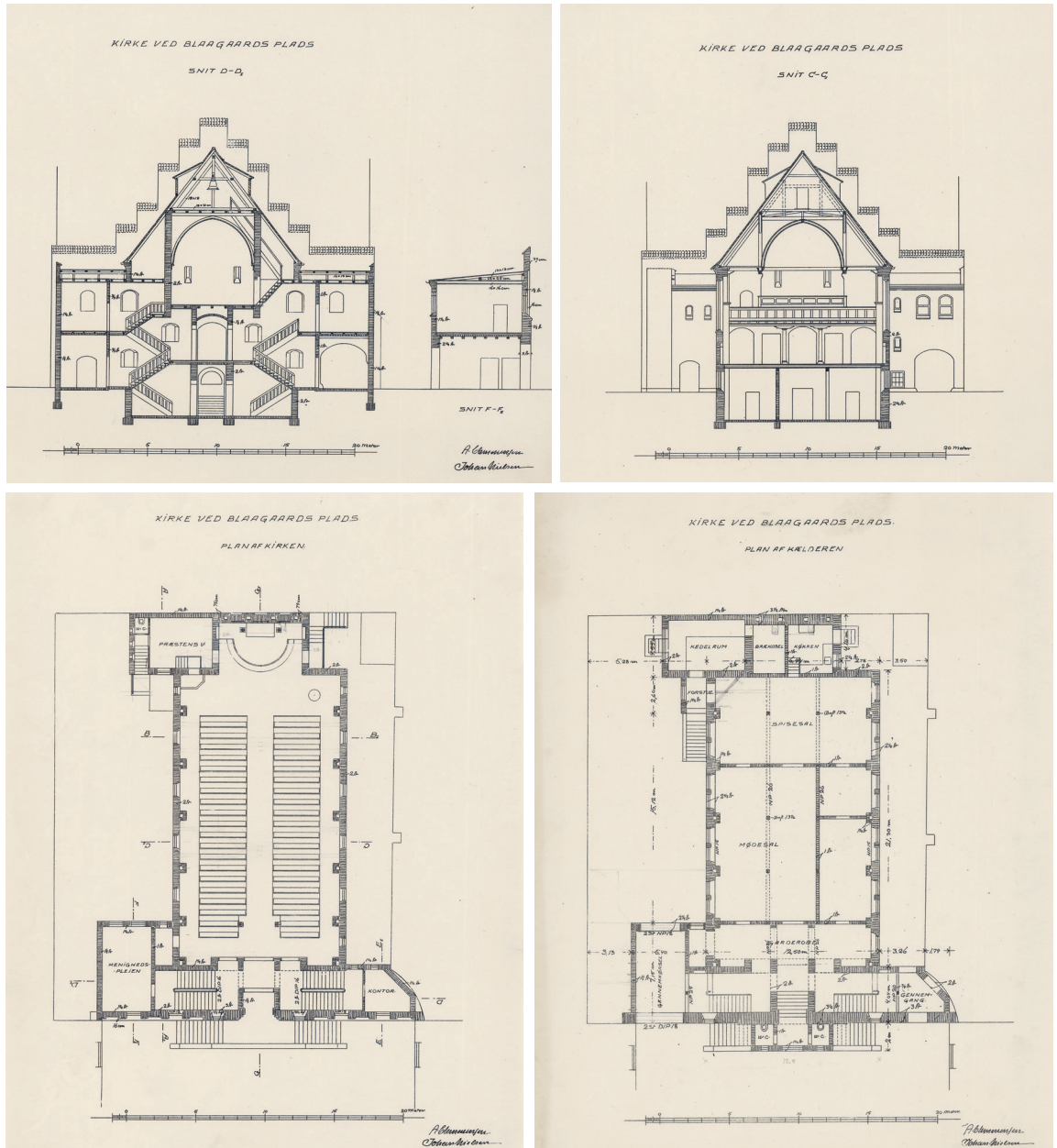

Fig. 7a-g. Tegninger. 1:500. a-b. Tværsnit. c-d. Grund- og kælderplaner. e. Længdesnit. f. Opstalt af nordvestfacade med snit af portbygningen. g. Opstalt af sydvestfacaden mod Blågårdsgade. Tegnet af Andreas Clemmensen og Johan Nielsen 1925. Danmarks Kunstbibliotek. — a-b. Cross sections. c-d. Ground and basement plans. e. Longitudinal section. f. Elevation of north-west facade with section of the gatehouse. g. Elevation of the south-west facade towards Blågårdsgade.

beklædt med smalle brædder lagt i kryds. Væggene er hvidkalkede, men vinduerne er indfældet i store, spidsbuede nicher, og deres vederlagshøjde markeret ved et smalt, gennemløbende bånd, som imellem hvert par nicher bærer en lille pilaster uden

base. En lignende pilaster er placeret på den murede forhøjning til prædikestolen, mens pulpituret over indgangspartiet, med samme type balustre som på kirkens trappegelændere, bæres af to ottekantede søjler. Kirken og kontorlokalerne har par-

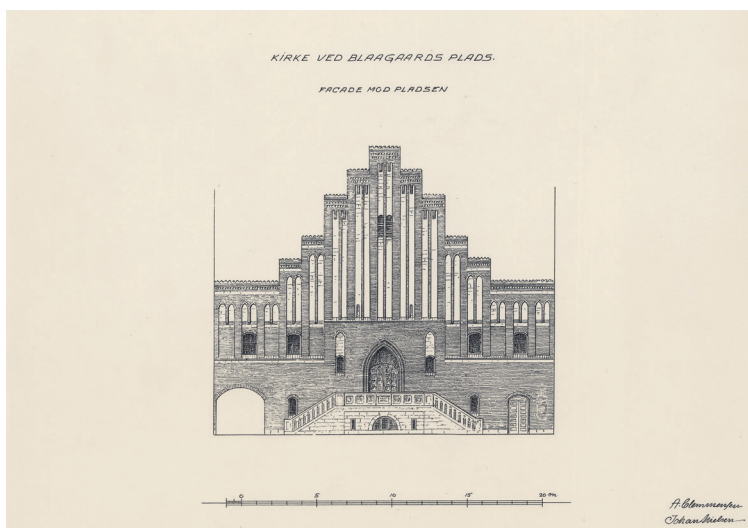
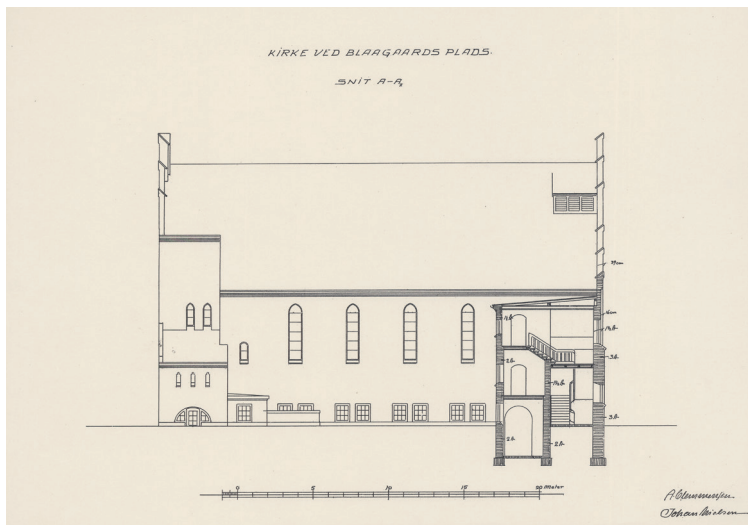
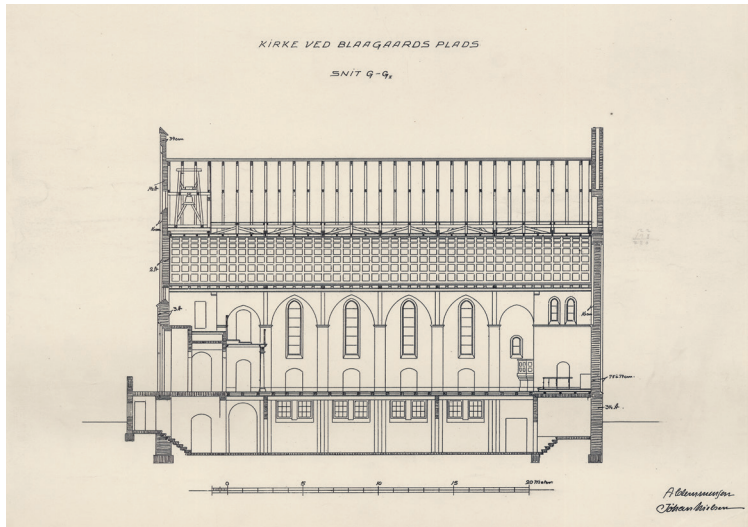

Fig. 8. Kirkens indre set mod nordøst. Foto Arnold Mikkelsen 2013. – Interior of the church looking north east.

ketguld, vindfanget har granitfliser og trapperummene klinker, mens menighedssalen i krypten har gulv belagt med linoleum. Hovedtrapperne er af granit og de øvrige af træ. Etageadskillelsen mellem krypten og kirken er af jernbeton.

Kirkens *tagværk* er af fyr og udformet med spær og spærstivere, hanebånd og bindbjælker, der passerer tværs igennem kirkerummets tøndehvælving, samt endnu et sæt loftsbjælker, passeret til efter hvælvingens runding. En *klokkestol* er indbygget over indgangspartiet. En understrygning består af ekspanderende skum, ligesom selve hvælvingen er isoleret.

Tagbeklædningen består af røde tegl. Over klokkestolen er der til hver side etableret en kvist med lameller til at lade lyden slippe ud.

Arkitekturhistoriske forudsætninger. De første tegninger til kirken blev udarbejdet 1901 af arkitekt Aage Mathiesen, fra 1928 Aage Langeland-Mathiesen, da en potentiel køber af en af grundene i det område, som stod for at skulle bebygges efter en plan af Martin Nyrop, ønskede at øge bebyggelsesprocenten.³ En skitse til kirkens først påtænkte grund på Blågårdsgade 34-38, udført 1898, viser en bygning, der kunne være en kirke. Men da Nyrop efterfølgende arbejdede med en plan for blandt andet en legeplads i det område, hvor kirken nu er placeret, opstod idéen om at lægge den hér; på den måde, der blev den endelige og som Kirkefondets leder, Julius Friis-Hansen, fandt genial. Fra Kirkefondets side forestillede man sig en kirke med et »anseligt Taarn« midt for den nye »square« – Blågårds Plads.¹ Nyrop havde dog tilsyneladende ikke givet noget forslag til en kirke, før Mathiesen blev inddraget. På dette tidspunkt havde der udskilt sig to hovedtyper for de nybyggede kirker, nemlig én, hvor tårnet efter et italiensk forbillede blev

Fig. 9. Kirkens indre set mod sydvest. Foto Arnold Mikkelsen 2013. – *Interior of the church looking south west.*

placeret ved siden af kirkens gavl, jf. Jesuskirken, opført af Vilhelm Dahlerup og indviet 1891, Nathanaels Kirke, opført af Thorvald Jørgensen og indviet 1899, Kristkirken, opført af Valdemar Koch og indviet 1900, og Skt. Andreas Kirke, opført af Martin Borch og indviet 1901; og en anden, der fulgte den danske tradition med tårnet sat foran gavlen, jf. Skt. Stefans Kirke, opført af Ludvig Knudsen og indviet 1874, Skt. Pauls Kirke, opført af J. E. Gnutzmann og indviet 1877, Skt. Matthæus Kirke, opført af Ludvig Fenger og indviet 1880, og Hellig Kors Kirke, opført af H. B. Storck og indviet 1890. Valdemar Koch havde netop i de år, hvor Mathiesen havde været blandt hans medarbejdere, dertil bygget et par kirker, hvor tårnet var erstattet af en tagrytter over indgangsgavlen, nemlig Kapernaumskirken, der blev indviet 1895, og Skt. Lukas Kirke, der blev indviet 1897.⁴ Mathiesen, som tegnede sin kirke sammen med de to tilstødende etageejendomme, foreslog en kombination i form af en korskirke med et tårn bygget direkte på

gavlen, så resultatet kom til at minde om Odense Skt. Knuds Kirke, om end ikke med gotiske, men små, nyromanske vinduer og enkelt pyramidetag. Idet Mathiesen tænkte sig kirken forsynet med en krypt til brug som midlertidig kirke og sidenhen menighedslokaler, og lagde denne i stueplan med en dør direkte ind fra pladsen, blev kirkerummet hævet op i en højde, der lå mellem første og anden sal, og den nyromanske portal, der førte herind fra pladsen, måtte derfor nås via en stor, svungen dobbeltløbstrappe. Koret skulle udefra set være noget lavere end skibet, men i det indre hævet et par trin herover. Korsskæringen skulle markeres med en kuppel og rummet i øvrigt indrettes på traditionel vis med bl.a. søjlebårne pulpiturer i sideskibene. En meddelelse om købet af kirkens grund var 1902 illustreret med en opstalt af den kirke, som Mathiesen havde foreslået, men med et mere moduleret tårn og et barokt løgspir.⁵ Sandsynligvis var det dette forslag, der 1903 blev forevist stadsarkitekten og krævet rettet til. Selv

om det var Nyrop, der tegnede den midlertidige kirke, var det fortsat planen at lade Mathiesen forestå opførelsen af den endelige bygning. Men december 1913 blev Mathiesens tegninger valgt fra, og to måneder senere blev arkitekt Andreas Clemmensen udpeget som arkitekt for den nye kirke.¹ Clemmensen overtog tanken om en kirke med en høj krypt under, men han forenkede forslaget ved at fjerne både korsarmene og tårnet og lade bygningen virke ved sin afvigende form. Hans første tegninger viste dog en mere tætpakket indgangside end den, der blev realiseret, med en høj sokkel af kridtstenskvadre, en ligeløbstrappe og en aftrappet gavl med blændinger, der alle var udfyldt med vinduer. Et alternativt forslag overvejede at erstatte trekantgavlen med en fæstningslignende mur. Den endelige kirke spiller i opbygningen af sin facade mod pladsen på den traditionelle danske kirkearkitektur på samme måde som P. V. Jensen-Klints nogenlunde samtidigt projekterede Grundtvigs Kirke, dvs. med associationer til den gotiske murstensarkitektur.⁶

Senere istandsættelser. Et gelænder ved trappen ned til menighedssalen blev 1934 ændret efter en faldulykke.¹ 1981 blev det konstateret, at kirkens tag som følge af en mangelfuld ventilation, efter at der på et uvist tidspunkt var blevet foretaget en indvendig tætning med skum, var blevet angrebet af ægte hussvamp samt delvist af gul tømmer-svamp og en rådborebille, og der blev etableret en øget luftadgang samt i øvrigt opbygget gangbroer.⁷ En elevator og i kælderen et nyt køkken, et lager og et handicптоilet blev 1989 indrettet ved Erik Møllers Tegnestue.⁸

Opvarmning og belysning. 1926 blev der installeret et opvarmningsanlæg og 1927 købt en elektrisk varmeovn.⁹ 1942 var den gamle kedel frostsprængt og blev ønsket erstattet af en ny af støbejern.¹⁰ 1982 blev der installeret fjernvarme.

Fig. 10. †Cocolitkirken. Foto i KB. – *The coconut fibreboard †church.*

Fig. 11. †Cocolitkirkens indre set mod alterpartiet o. 1924. Foto i Københavns Museum. – Interior of the coconut fibreboard †church looking towards the altar c. 1924.

To rundbuede *glasmalerier* i skibets østfag (fig. 12-13) er udført 1939 hos glarmester K. Z. Fledelius efter tegning af professor Kresten Iversen, på foranledning af en anonym giver.¹ De viser hhv. Sædemanden efter Mark. 4,1-9 (nord) og Jesu Døb (syd). Tre store rundbuede glasmalerier i korets østvæg (jf. fig. 8) er udført 1992-93 af maler og glaskunstner Mogens Jørgensen.¹¹

Kirken afløste en midlertidig †kirke (fig. 10-11) på samme sted, tegnet af Martin Nyrop og bygget af cocolit, en blanding af gips og kokosfibre, efter forudgående overvejelser om forskellige andre midlertidige bygninger: et Döckersk telt, udlånt af Krigsministeriet, et 600 kvadratmeter stort lokale bygget af A/S Københavns Pavillonbyggeri og Havemøbelfabrik og en jernkirke af samme type som den, der 1892 var blevet opsat som en forgænger til Nazaret Kirke.¹² Ved opførelsen af den endelige Blågårds Kirke flyttede cocolitchirken til Fengersvej i Timotheus Sogn i Valby, hvor

den tjente som filialkirke indtil Vigerslev Kirkes færdiggørelse i 1941. En ibrugtagningstilladelse forelå 20. juni 1905, og kirken blev indviet 27. aug. samme år. Kirken, der var en 21 m lang og 9½ m bred rektangulær bygning med sadeltag, for indgangsgavlen tilføjet et smalt våbenhus, ligeledes med sadeltag, bestod af et jernskelet dækket med langsgående cocolitbrædder. Taget var af træ med skorsten og udluftningshætter. Der var fem vinduer på hver langside og en indgangsdør med to fløje med tætsprossede vinduer i overfelterne. Et enkelt trækors på våbenhusets gavl markerede bygningens betydning. Kirken var udvendig oliemalet op til vinduernes underkant, mens taget var overstrøget med taglak. Det indre var limfarvet. Gulvet var dækket med linoleum. Kirken fik 1912 installeret elektrisk lys. Ved siden af kirken stod en galgebygget †klokkestol, betalt med 214 kr. Den nævnes 1908 malet og 1915 erstattet af en ny, bygget af snedkermester Overgaard.¹³

Fig. 12-13. Sædemanden og Jesu Døb. Glasmalerier, 1939, efter tegning af Kresten Iversen. Foto Arnold Mikkelsen 2013. – *Parable of the Sower and Baptism of Christ. Stained glass, 1939, after drawings by Kresten Iversen.*

INVENTAR

Oversigt. Størstedelen af inventarstykkerne anskaffedes 1926, idet nogle få løsøregenstande dog allerede var anskaffet 1905 til den midlertidige kirke. For alterudsmykningen i cocolitkirken stod 1905 maleren Laurids Mikkelsen under Martin Nyrops tilsyn (jf. fig. 17).

†*Alterbordet* (jf. fig. 15), 1926, 105×210 cm, 105 cm højt, var beklædt med keramiske, reliefsmykkede fliser fra firmaet Kähler i gult, turkis, blå og dodenkop. På forsiden indrammedes forskelligartede rosetter af tolstave mellem ædelstensimenterende cirkelbosses. Kortsidernes tilsvarende rosetter var indrammet af glatte fliser. Bordpladen

var af poleret mørk granit. Bordet stod helt op ad østvæggen og bar et lavt trætabel, ligeledes fra Kähler, med sammenslyngede ranker i grønt og dodenkop.

Af (†)*alterudsmykningen* (fig. 15) er bevaret en svagt spidsbuet arkade med trekantgavl, båret af to glatte frisøjler i mørk granit, med baser og kapitæler i cement. Heri placeredes 1954 et ca. 2 m højt nyromansk trækrucifiks skåret i egetræ af Claes Baumbach. Det var oprindeligt ubemalet, men senere forgyldt.

*Altersølvet fra 1926 er sammen med andre stykker fra dette år, *oblatæske, *alterkande og *vin-skummeske, overført til Helligkors Kirke. †*Sygesæt*

1942.¹⁰ † *Alterkande* skænket af biskop Skat Rørdam 1905.

* *Alterstager* (jf. fig. 15), 1913, udført efter tegning af arkitekt Kristoffer Nyrop Varming¹ og skænket af Alma og Sophus Bentzen i anledning af deres sølvbryllupsdag 24. marts 1913. De 48 cm høje stager har cirkulær fod, cylinderskaft med to kugleled og omtrent tragtformet lyseskål. Foruden oprindelige giverindskrifter læses på foden indskrifter fra 1926: »Den ny Blaagaards Kirke indvielsesdagen den 28 november 1926«; alt med graverede versaler.

En † *systage*, skænket 1952,¹⁴ 51 cm høj.

* *Messehagler*. 1) 1905, rød, i Helligkors Kirke. 2) 1929, hvid, nu i Jørlunde Kirke. 3) 1941, lilla, nu i Jørlunde Kirke.

† *Alttertæppe* (jf. fig. 15), 2001, efter tegning af Mogens Jørgensen, i violette og orange nuancer.

† *Alterskranke* (jf. fig. 8), 1926, halvcirkulær, af egetræ, med få slanke jernbalustre med profilled i messing.

* *Døbefont* (jf. fig. 11), 1905, af norsk klæbersten, 93 cm høj, skænket (og udført?) af stenhugger R. L. Nielsen.⁹ Kummens forbillede i de romanske fonte viser sig i leddelingen og anvendelsen af tovsnoning, mens foden har et nyklassicistisk tilsnit.

* *Dåbsfad*, 1905, af kobber, tværmål 50 cm. I bunden danner tre fisk en triskele, på fanen bølgekanturer.

* *Dåbskande*, 1905, af kobber, 35 cm høj, med cirkulær fod, konisk korpus med indgraveret kors.

† *Prædikestol* (jf. fig. 14), 1926, af egetræ, med fire fyldingsfag mellem glatte rammestykker, hvoraf et havde udkragende bogpult med reliefskåret

Fig. 14. Kirkens indre set mod nordøst, dagen efter indvielsen 28. nov. 1926. Foto i Københavns Museum.— *Interior of the church looking north west the day after its consecration, 28 November 1926.*

Fig. 15. Alterparti. Foto Arnold Mikkelsen 2013. – *Altar section.*

due over akantusblade og tovtav, mens de øvrige havde udskårne, kvadratiske rosetter i stil med alterbordets. Tandsnitsprydet kronliste. Opstillet på muret fundament (der endnu er i behold) i skibets nordvesthjørne med opgang gennem en dør fra præsteværelset.

Stoleværket (jf. fig. 8) fra 1926 består af to rækker flytbare bænke af egetræsmalet fyrretræ (oprindeligt med 20 i hver række⁸). Suppleret med ældre og nyere *løse stole*.

Fem *†pengebøsser* (jf. fig. 9), 1926,⁹ af den udbrede cirkulære type med ligearmet reliefkors.

Orgel (jf. fig. 9), 1926, bygget af Marcussen & Søn, Aabenraa, med 18 stemmer og to transmissioner, to manualer og pedal. Disposition: Hovedværk (Manual I): Bordone 16', Principale 8', Flauto 8', Dolce 8', Octave 4', Mistura IV. Svelleværk (Manual II): Fistola 8', Quintatenente 8', Viola di gamba 8', Flauto traverso 4', Quinte 2²/₃, Flautino 2', Cornetto V, Tromba 8', Oboe 8'. Pedal: Subbasso 16', Principale 8', Violoncello 8' (transm.), Flauto 4' (transm.), Trombone 16'. Kopper: I 4'-I, II-I, II 16'-I, II 4'-I, II 4-II, I-P, II-P. Manualomfang: C-g³, pedalomfang C-f¹. Pneumatisk aktion.¹⁵ Facaden udfyldes næsten helt af de klingende prospektpiber, der er symmetrisk arrangeret, omtrent som gavlen af en treskibet basilika. De flankeres af kraftige stolper med fialer, og tre vandrette lister gentager loftets bemalede tovtav.

Et *†harmonium* anskaffedes 1905.⁹

Orgelpulpituret (jf. fig. 9) fra 1926 har indmuret bjælkelag og bæres af to ottekantede prydsøjler. Brystningen udgøres af slanke, drejede balustre.

†Salmenummertavler til hængecifre havde forgyldt fraktursskrift på sort bund.

**Malerier.* 1) »Kristus og den blodsottige Kvinde«, udført 1902, af Otto Bache (1839-1927),⁹ der har signeret og dateret. Oliemaleriet på lærred, lysmål 240×148 cm, viser Jesu helbredelse af kvinden, der i 12 år havde lidt af blødninger (Matt. 9,20-22). Kvinden, i mørke klæder, har smidt stokken og er faldet på knæ foran Jesus (i rød kjortel og hvid kappe), der har vendt sig for

at komme hende i møde. Maleriet blev skænket 1905 af biskop Skat Rørdam som altermaleri,⁹ en funktion, det dog formentlig aldrig fik (jf. fig. 14 og 17). Afhændet ved auktion 2015.¹⁶

2) Et trefløjet maleri, signeret »Maria Thymann 1925-26«, olie på lærred, lysmål: 106×79 cm (centrale maleri), 85×61 cm (fløjene). Det viser Lignelsen om den fortabte søn med tilhørende skriftsteder malet med forgyldt fraktur forneden på den blanke ramme: Tv. ses faderen, der kigger efter sønnen i baggrunden på den snoede vej (Luk. 15,20). I midten har den hjemvendte søn kastet sig på knæ foran faderen, der står med åbne arme foran husets dør (Luk. 15,21). Sidstnævnte overtaler th. sin ældste søn til at deltage

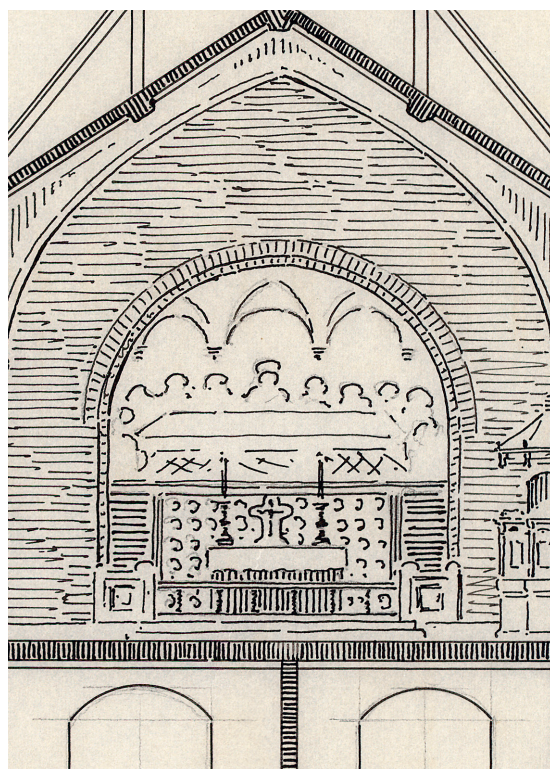

Fig. 16. Et tidligt forslag til Blågårdskirkens indre, givetvis tegnet af Andreas Clemmensens og Johan Nielsen, viser en aldrig udført alteropbygning med en stor, vægmalet nadverfremstilling (udsnit af tegning, jf. fig. 6b). 1:100. Danmarks Kunstbibliotek. – *An early suggestion for the interior of Blågård's Church, obviously drawn by Andreas Clemmensen and Johan Nielsen, showing an altar structure that was never produced, featuring a large mural of the Last Supper (cf. fig. 6b).*

Fig. 17. †Cocolitkirkens alterparti o. 1914. Foto i Københavns Museum. – *Altar of the coconut fibreboard †church, c. 1914.*

i fejringen af hans brors hjemkomst (Luk. 15,28). Anskaffet 1926 med henblik på anvendelse som alterudsmykning; restaureret 1997. Var ophængt i krypten.

Otte *lysekroner* (jf. fig. 8) af smedejern har forlæg i middelalderlige hjulkroner; nygotiske detaljer i form af korsblomster og facetteret hængeknop. To tilsvarende *lampetter* (jf. fig. 8) er ophængt i koret.

*Kirkeskib (jf. fig. 8-9), »Haabet«, en tremastet fuldrigger skænket 1918 af formand ved Grønlandske Handels Plads, V. H. Nicolaisen og hustru.¹⁷ Modellen har takkelage, men ingen sejl, skroget sort og rødt.

Klokke, 1905, støbt af B. Løw & Søn, København, diameter 85 cm, skænket af brændevinshandler Villian.¹⁸ Ophængt på loftet; tidligere ophængt i *†klokkestabel* ved den midlertidige *†kirke*.

KILDER OG HENVISNINGER

Arkivalier. Rigsarkivet København (RAK). *Kirkefondets arkiv.* Korrespondance med og om de enkelte kirker 1891–1976 (*Kirkefondets ark.* Korrespondance).

Kirkefondet, Københavns Kirkesags Byggefond. Kirkesynsprotokol 1900–43 (*Københavns Kirkesags Byggefond.* Kirkesynsprot. 1900–43).

Menighedsrådets arkiv. Diverse arkitekttegninger (*Menighedsrådsark.* Div. arkitekttegninger); Kirkekomitéens hovedbog 1904–28 m.m. (*Menighedsrådsark.* Kirkekomitéens hovedbog 1904–28 m.m.).

Kirkefondets Arkiv. Blågårds Kirke. *Kirkes arkiv.* Inventarliste for Blågårds Kirke 2013. Københavns Kommune. Teknik- og Miljøforvaltningen, Byggesagsarkivet. Matr.nr. 3373, Udenbys Klædebo Kvarter.

Nationalmuseet (NM). Indberetning ved Lasse J. Bendtsen 2013 (inventar).

Tegninger. Danmarks Kunstbibliotek. Andreas Clemmensen og Johan Nielsen u.d. (forslag til facade,

skitseforslag til indvendig udsmykning). Andreas Clemmensen og Johan Nielsen 1925 (planer, snit og opstalter). Rigsarkivet. Aage Langeland-Mathiesen 1901 (urealiseret projekt).

Litteratur. Anne-Mette Gravgaard (red.), *Storbyens virkeliggjorte længsler – kirkerne i København og på Frederiksberg 1860-1940*, København 2001, s. 56-57. – *Blaagaards kirke 1926-1951*, Kbh. 1951. – Svend Hovard, »Rids af Blågårdskirkens tilblivelseshistorie«, *Nørrebro Lokallhistoriske Forening og Arkiv - Årsskrift 2006*, s. 18-35. – Erik Horskjær (red.), *De danske Kirker*, Kbh. 1966-71, I, s. 20-21.

Historisk indledning ved Bjørn Westerbeek Dahl, bygningsbeskrivelse ved Ulla Kjær, inventar ved Lasse J. Bendtsen og Kristian Lumholdt (orgler). Engelsk oversættelse ved James Manley (billedtekster og resumé) og Patrick Marsden (billedtekster). Korrektur ved Anne Frovin. Teknisk og grafisk tilrettelæggelse ved Mogens Vedsø. Redaktionen afsluttet december 2017.

¹ RAK. Kirkefondets ark. Korrespondance.

² KB. Småttryk. Blågårds Kirke. Efter rygtet kunne der oprindeligt ikke etableres vinduer, fordi hestene i en stald lige bag ved kirken forstyrrede.

³ Københavns Borgerrepræsentations forhandlinger. Blågårds Kirke.

⁴ Anne-Mette Gravgaard, *Storbyens virkeliggjorte længsler*, Kbh. 2001.

⁵ *Københavns Kirkesag* nr. 13, 13. okt. 1902.

⁶ Thomas Bo Jensen, *P.V. Jensen-Klint*, Kbh. 2010.

⁷ RAK. *Menighedsrådsark.* Div. arkitekttegninger.

⁸ Byggesagsarkivet, Teknik- og Miljøforvaltningen. Matr.nr. 3373, Udenbys Klædebo Kvarter.

⁹ RAK. *Menighedsrådsark.* Kirkekomitéens hovedbog 1904-28 m.m.

¹⁰ Kirkefondets Arkiv. Blågårds Kirke.

¹¹ Byggesagsarkivet, Teknik- og Miljøforvaltningen. Matr.nr. 3373, Udenbys Klædebo Kvarter. Se endvidere Mogens Jørgensen, *Genskar: kirkeudsmykninger og tekster*, Herning 1998.

¹² RAK. *Kirkefondets ark.* Korrespondance. Nyrop besøgte jernkirken i Ryesgade og var blandt andet imod dens ovenlysvinduer; her kunne hurtigt opstå utætheder.

¹³ RAK. *Kirkefondets ark.* Korrespondance; *Menighedsrådsark.* Kirkekomitéens hovedbog 1904-28; *Københavns Kirkesag, Byggefondet.* Kirkesynsprot. 1900-43.

¹⁴ *Blaagaard Sogns Kirkeblad* januar 1953.

¹⁵ Jakob K. Meile, »Truede orgler«, *Orglet* 2014, nr. 1, 8-10; Henrik Fibiger Nørfelt (red.), *Organistbogen (6. udg.)*, Kbh. 1979, 105.

¹⁶ Bruun Rasmussen, *International auction 854*, nr. 94.

¹⁷ RAK. *Kirkefondets ark.* Korrespondance; jf. også Henning Henningsen, »Kirkeskibe i København«, *Historiske meddelelser om København* 4. rk. bd. IV, 1955, 549-50.

¹⁸ Hans Nyholm, *Kirkeklokker i Danmark*, Højbjerg 1996, 48; RAK. *Menighedsrådsark.* Kirkekomitéens hovedbog 1904-1928 m.m.

BLÅGÅRDS CHURCH

History. Blågårds Church at the square Blågårds Plads in the Inner Nørrebro area of Copenhagen was consecrated in 1905 in a temporary church building constructed of coconut-fibre-reinforced concrete after drawings by Martin Nyrop. In 1925 it was replaced by a brick-built church building designed by Andreas Clemmensen and Johan Nielsen. In 1999 the parish was merged with Brorsons and Helligkors parishes. In 2012 the parish council itself decided to decommission the church and let it revert to the Copenhagen Church Building Fund. This was ratified by a Royal resolution of 9 September 2013 with effect from 1 January 2014. The church building was sold in 2015 to the society *KoncertKirken*, which had used the church interior since 2009 for concert activities.

Building. The church is situated between two three-winged housing blocks such that the main facades of the blocks extend out to the square while the main facade of the church is flush with the gables of the side wings. Thus an extra section of the square is formed, which on its sides has the neutral side facades of the housing blocks, and at the end the church, which rises over a wall half the height of the facades with a striking, corbelled triangular gable. The building also projects into a recreational area in the middle of a block.

The church has a traditional plan design with a rectangular nave and a rather narrower chancel combined beneath a shared pitched roof. Lower extensions with auxiliary functions (gate and vestry respectively) connect with the entrance and the chancel, while the congregational localities,

as in a number of other Church Building Fund properties, have been given space in a high crypt.

In the structure of its facade the church plays against the square in the style of traditional Danish church architecture in the same way as P.V. Jensen-Klint's more or less contemporarily planned Grundtvig Church – that is, with associations with Gothic brick architecture. Both of the gables are corbie gables, but there is a very clear difference between the prestigious main facade out towards Blågårds Plads and the other three sides, which stand neutrally in the large back yard complex. The entrance facade is in the same red brick as the adjacent housing blocks, but has a quite different form. On this side the building appears as a relatively low wall from which a large triangular gable rises, corbelled in nine steps and furnished with double recesses. Because of the crypt, the main entrance in the middle of the facade is raised up almost to first-floor height and is reached by way of a striking double staircase built in limestone, but with a base and handrails of granite. The entrance is flanked by two tall, pointed-arched niches, the lowest third of which have a round-arched window. The whole section is unified at the top by a continuous sill in stone, which serves as the base for the five midmost double recesses. The continuation of the sill to the sides is suggested by a limestone band which appears to delimit the two outermost sets of double recesses in the gable and a further three on each side of these, at the top of the low wall; but in reality these recesses extend as flat niches down to half the height of the wall, where the sill continues. The recesses are crowned by patterned masonry; on the five midmost an astragal and two rows of sawtooth courses, while limestone bands have been inset around the outermost. The other sides of the church are unornamented. The material on the entrance side and in the driveway portal is red brick laid in cross bond over a base of grey granite. Recesses and tympanum are limewashed. The rest of the church is in yellow brick. All roof surfaces are clad with red pantiles.

The church interior is simply designed. Chancel and nave are at the same level, but the chancel is raised inasmuch as the board ceiling along the whole length of the church rises in a barrel

vault over the width of the chancel. The walls are limewashed, while the windows are set in large, pointed-arched niches and their springing height is marked by a narrow, continuous band which between every pair of niches bears a small pilaster with no base. A similar pilaster has been placed on the masonry platform for the pulpit, while the gallery above the entrance, with the same type of balusters as on the stair banisters of the church, is borne by two octagonal columns.

Two round-arched *stained glass windows* in the east bay of the nave (figs. 12–13) show respectively the Sower from Mark 4,1–9 (north) and the Baptism of Christ (south); they were made in 1939 by the glazier K. Z. Fledelius after drawings by Professor Kresten Iversen. Three large round-arched stained glass windows in the east wall of the chancel (cf. fig. 8) were done in 1992–93 by the painter and glass artist Mogens Jørgensen.

Furnishings. Most of the furnishings were from 1926, although a few movables were procured as early as 1905 for the temporary †church. The most important movables have been transferred to the other churches of the parish. The †*Communion table* (cf. fig. 15), was clad with ceramic relief-ornamented tiles from the firm Kähler, as a paraphrase of Romanesque Communion table frontals. Of the (†)*altar decoration* (fig. 15) a slightly pointed-arched arcade with a triangular pediment has been preserved, borne by two plain free columns in dark granite, with bases and capitals in cement. From 1954 on a neo-Romanesque †crucifix carved in oak by Claes Baumbach was placed here. The *font (cf. fig. 11) from 1905, of Norwegian steatite, also had Romanesque models. The following items of the furnishings from 1926 are still to be found in the original church interior (cf. figs. 8–9): the *pews*, consisting of simple movable benches; the *organ*, built by Marcussen & Søn, Åbenrå, with 18 stops, and the equally old *organ loft*; the *chandeliers* of wrought iron with models in medieval crown chandeliers. A *painting (no. 1) of Christ and the Bleeding Woman, done in 1902 by Otto Bache, was donated as an altar painting but never served this function. It was sold in 2015 through the auction house Bruun-Rasmussen.